

-Historieglimt 202

25. oktober 1706

Den 25. oktober 1706 ble det holdt et møte i Trondhjem med «*Lade gields Almue*», som det heter i referatet. Referatet finnes i «*Kommisjonsinnberetning 1706*» som finnes i Statsarkivet i Trondheim i Trondhjems Stift og Amt, pakke 89. De som innkalte til møtet var amtmann Iver von Ahnen og lagmannen Abraham Dreyer. De som møtte var representanter for Lade hovedsogn og anneksognene Malvik, Bratsberg og Mostadmark. Selve møtet og forhandlingene kaster lys over forholdene på den tiden. Lade og Lademoen var en liten del av det store Lade hovedsogn, men folketallet var lite i forhold til i dag. Lademoen var i hovedsak beitemark som var felles for gårdene Bakke, Lade og Skyås. Lade gjeld eller prestegjeld omfattet også anneksene Bratsberg, Malvik og Mostadmark. Hele prestegjeldet hadde en prest. Han var ikke sogneprest. For å skaffe biskopen nok lønn var han formelt sogneprest til Lade. Lade hadde stor formue og jevne årlige inntekter. Biskopen hadde ansvar for å holde en kapellan som gjorde arbeidet i sognene. Denne kapellannen ble kalt visepastor til Lade eller Strinda. Visepastoren i 1706 var til stede på møtet. Det heter om han: «*Hvor da for dennem udj Capelanen hr: Anders Roth nærværelse /: saasom Biskoppen er beneficered Lade gield og dessen indkomster:/ blef oplæst den allernaadigste Commission*». Her merker vi oss at det uttrykkelig sies at biskopen har inntekten av Lades formue og at hans vikar i Lade da var Anders Roth.

Før vi ser litt nærmere på hvem som var på møtet fra de ulike sogn og hva møtet besluttet, skal vi stanse ved bakgrunnen for møtet. Det var den dansk-norske kongen, Fredrik IV, som hadde fått en klage fra «*eendehl Almue af vort Rige Norge for os Allerunderdanigst haver ladet andrage og sig beklaget ofver dend Nattehold, fløtning og føring, som de deris Sognepræst maa gifve*». Denne klagen fra almuen i Norge på tunge plikter med skyss og innkvartering som de må gi prestene, tok kongen alvorlig og påla amtmennene å holde møter med prester og borgere i hvert prestegjeld i hele landet for å rydde opp i sakene. Lederen for Slottloven på Akershus slott ved Christiania, Fridric von Gabel, sendte 30. mars 1706 brev om dette til amtmann og lagmann i Trondhjem. Slottsloven var navnet på regjeringen for Norge. For å gi følelse av hvor viktig titler var under eneveldets tid, skal vi gjengi tiltalen i brevet til de trondhjemske tillitsmenn: «*Iver von Ahnen, Etatz Raad og Stiftsbefalingsmand over Trundhiems Stift og Amtmand over Trundhiems Amt, saa og Abraham Dreyer Oberbergambtsforvalter Nordenfields og laugmand over Trundhiems Laugdømme*». Etter å ha besøkt de aller fleste prestegjeld i Trøndelag, var turen kommet til Lade gjeld.

Hvem møtte frem til møtet? Representantene for Lade hovedsogn ble ledet av lensmannen Joen Moeholt. De andre var Peder Reppe, Svend Rønningen, Jsack Stocke, Roald Præsthus, Anders Tomset, Ole Hoemmen og

Ole Hafsteen. Etternavnene forteller oss at de kom fra de ulike deler av det store hovedsognet. De representerte bygdas 34 jordbrukende bønder foruten de 50 «Auflsgaarder» som eides av borgere i byen, og 34 husmenn. I tillegg kommer «Backelandetz» bebyggere som søker til kirkene i byen selv om de formeldt tilhørte Lade hovedsogn. Dette er jo før biskop Krog bygde Bakke kirke i 1715. Avlsgårdene var bruk som ble eid av rikfolk i byen og drevet av rosdrenger eller forpaktere. Enstemmig ble det meddelt at i hovedsognet var det ikke aktuelt med noen form for skyss eller overnatting for presten. Det ble holdt preken i Lade kirke to søndager etter hverandre mens den tredje var i en av annekskirkene. I tillegg kom gudstjenster på onsdagene.

I annekseene derimot var det praksis med skyss. Der var det lengre avstander. Det fortelles at Bratsberg hadde 24 jordbrukende bønder, to ødegårder, tre avlsgårder og 9 husmenn. De som møtte var Clement Bratsberg, Roald Rosta, Lars Digre og Lars Eckle. I Bratsberg kirke ble det holdt en gudstjeneste i måneden pluss en bededagsmesse hver lørdag. Kapellannen bodde på Hoeggen og hadde 3/4 fjerding vei til kirken. Tre fjerding er tre kvart av en gammel norsk mil som var 12 kilometer, altså 9 kilometer. Hver mann i Bratsberg gav 12 skilling om året til skyss som presten selv ordnet. Problemet var når det skulle være messe både lørdag og søndag. Da hadde Clement Bratsberg ordnet overnatting både for prest og klokker samt mat til dem og fôr til hestene, men han hadde ikke fått noen godtgjøring for det. Etter en lang diskusjon ble det enighet om godtgjøring til ham.

Fra Malvik møtte Lars Bordsta, Ole Saxvjgen, Ole Hougen og Peder Hommelvjgen. Der hadde bygda 42 gårdbrukere, to avlsgårder og 16 husmenn. Avstanden til kapellangården var halvannen mil.. De hadde betalt presten 12 skilling hver til hesteleie. Det var ikke behov for overnatting. Presten var ikke fornøyd med avgiften og ville ha den forhøyet. Også her ble det en lang drøfting. Enden ble at avgiften ble satt opp til 16 skilling for presten. Klokkeren som hadde kortere vei, fikk 10 skilling mot at begge skaffet seg hest selv.

Mostadmark kapelldistrikt møtte med «Hendrick Vold, og Lars Snesen med Eendehl flere af Almuen». Hjørnesteinsbedriften var Mostadmark jernverk 1657-1872. Bygda hadde ti bønder, tre små ødegårder og fem husmenn. Distriktet var det minste av bygdene som møtte på møtet. Der ble holdt gudstjeneste fire ganger i året i en stue fordi kapellet var nedbrent. Etter en diskusjon ble de enige om å holde på den tidligere ordning der de hentet presten halvveis fra presteboligen som lå tre og en halv mil borte. For den strekningen holdt presten egen hest og fikk årlig 12 skilling. Vi ser altså at det var et slags demokrati i funksjon i det prestegjeldet som Lade og Lademoen var en del av i 1706. Selv under eneveldet kom ikke alle bestemmelser ovenfra. Folket hadde også en stemme og ble hørt.